

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memlekettlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE—

Cilt: V

Ankara, 28 Şubat. 1929

Sayı: 118

Bir Emir ve Bir Kitap Hakkında

Mustafa Şekip beyfendi üstadımızın Hayatın 115 inci nüshasında bana hitaben neşrettikleri makaleyi, tahrir hayatının pek şerefli bir mükâfatı saydım. Kadınlarımızın on beş yirmi seneden beri edebiyat hayatına getirmiş oldukları eserlerin umumî temayüllerini ve kadın ediplerimizin şahsiyetlerindeki ana hatlarını çizmem için, izhar buyurdıkları arzuya gelince, buna derhal itaatle vücude gelecek pek basit taslağın lâayık gördükleri teveccühden beni mahrum edeceğinden korkarım. (1908 den beri Türk edebiyatı tarihi) serlavhası altında hazırlamağa çalıştığım eser ikmal edilince, üstadın emirleri de zannediyorum ki icra edilmiş olacaktır. Bu vesile ile, ve muhtemel bir tenkide cevap olmak üzere ilâve edeyim ki, mebde olarak siyasî teceddüdümüzün açıkca başladığı üçüncü Selim devrini almadıktan sonra, böyle bir eseri, resmen menedilmiş olan edebiyatın hürriyetini kazandığı 1908 senesinden ve adına «On temmuz inkılabı» denen tarihten başlatmak, zarurî idi. Şinasi, Ziya paşa, ve Kemali bırakarak Hamitle başlamak kabili itiraz olduğu kadar, açık Türkçe ceryanını meselâ tâ Naci'ye kadar götürmemek te itirazı celbedebilirdi. Çünkü bazen kızıl bir mürteci kesilen bu şair, bazen

de muasırlarının hemen hiç birinde görmediğimiz kadar sade ve saf bir lisanla yazmıştır. Bu sebeptendir ki, hazırladığım eser için mebde olarak Türkiyede edebiyatın serbesti kazandığı tarihi muvafık buldum. Ve bu tarihten beri de, edebiyat hayatına giren kadınlarımız gittikçe çoğalarak, Şekip beyfendinin de pek vakıfane söyledikleri gibi, ihmal edilemeyecek bir mevki kazanmışlardır. Binaenaleyh, işaret ettiğim eserimde onlardan dikkat ve itina ile bahis, bu satırların muharriri için bir mükelleffiyetti. Ve emrin telakkisinden sonra, bu mükelleffiyet daha cazip, hem de daha nazik ve müşkül oluyor...

*
* *

Neşriyat hayatımızın feci fakrını, Pariste bu seneki Femina mükâfatı edebisini kazanan bu (Georgette Garou) romanını okurken ne acı hissettim! Türkçeden başka bir lisan bilmeyen bir edebiyat meraklısı için bizdeki neşriyatı bir değil on kerre de okumak mümkünken, işte az çok okumağa çalışan bir adam olduğum halde ne kuvvetli bir muharrirden haberim bile yokmuş! Ve kimbilir bilmediğim ne kıymetli eserler var! Georgette Garou'nun kabında, muharriri Dominique Dunois'nın daha altı eseri olduğu haber veriliyor. Bunları da okuduktan sonra bu

romancı kadın hakkında umumî intibalarımı yazabilmeği isterim. Şimdiki halde, sade bu romanı anlatmağa hakkım var.

Georgette Garou, on sekiz yaşında, esmer ve dilber bir köylü kızıdır. Roman, onun izdivaç gününde başlıyor. Fransa'nın büyük şehirlerden uzakta, çok uzakta bir köyü. Bütün asırların sakinlerini toprağa şiddetle merbut ve iktisada çılgınca riayetkâr olarak birbirlerine devrettikleri bir köy. Çalışan kolların nakadarını cihan harbi yedikten ve havaici gıdaiye ürkünç bir şekilde yükseldikten sonra, bütün bu köylüler zengin oldular. Kendilerine bilâistisna Mösyö ve Madam denilen şehirliler, gece sinemaya gidebilmek için bir çörek ve kahve ile akşam karınlarını doyururlarken; yağı, eti, buğdayı, evvelden tahayyül edemeyecekleri fiatlarla sata sata, bütün bu köylüler binlerce franga para dememeğe başladılar. İşte Georgette bu köylülerin en zenginlerinden birinin kızı, daha doğrusu torunu. Servet, dul ve ihtiyar büyük annesinindir, ve babası öldüğü ve annesi birine varıp Parise gittiği için, bir gün bütün mal kendisinin olacaktır. Erkeğin daima kadına hâkim olduğu bu köyde, Sublaines köyünde, Georgetin kocası kıskanılmağa lâyıktır. Hele sadece bir uşak olursa! Çünkü, Gorge-

tin şiddetle severek, iki senelik bir inattan sonra büyük annesini kendisiyle izdivaca razı ettiği adam, Didier, uşakları idi. Çok çalışkan ve ciddi bir uşak ki, kendisini sevdirmek için hiç bir şey yapmamış ve iki sene süren niza esnasında o kadar uzak ve adeta bigâne kalmıştır ki, onu kovmak ihtiyarın hatırına gelmemiştir. Ve izdivaç günü, sırf o gün, yeni evliler toprakla uğraşmazlar. Fakat ertesi gün iştedirler. Ve sonra, geceleri, sağlam ve genç vücutlarının sevişmesinden başka hiç bir eğlencesi olmayan ve guruba kadar fasılasız bir çalışmakla geçen hayatlarıyla bahtiyardırlar. Fakat, bu fakat, büyük anne, onun günden güne artan tehditleridir!

Çünkü o, ihtiyar kadın, gözlerini kapadığı zaman topraklarının kapanın elinde kalmayacağını bilmek, bunu bilerek sükûn ile gözlerini kapamak istiyor. Bunun içindir ki, uşağın evinin erkeği olmasına bile razı oldu. Halbuki eski uşağın çocuğu olmuyor, Georgette bir türlü hamile kalmıyor. Tektirleri karşısında, Georgette'in gidip kocasını da sürüklediği doktor, bunun er geç olacağı hakkında ne derse desin, kocakarı lâkayt ve her ay geçince daha gazuptur. Sonra bir gün tehdit eder: evlerine alınmış ve bedavaca çalıştırılan iki öksüz kardeş vardır ki, bunun oğlan olanına mallarının yarısını bırakacağını bildirir. Bu tehdit, zevç ve zevceyi çıldırtır. Ve hele erkek, dünkü uşak, belki kendini daha suçlu bulduğu için, gece karısıyla kavga ederek bağırır: - Çocuğu yapacak kadındır!

Öyle mi? Georgette şu halde ne yapacağını bilir. Fakat evvel emirde büyük annesine sorar: - Çocuğum olursa, bu oğlanla kardeşini kovacak mısınız?

— Evet, fakat çocuk olduktan sonra.

Ve bu müzahabeyi iki kadının temdit etmezler. İhtiyar için, daha fazla anlamış görünmemek muvafıktır. Ve bir gün genç kadın kırlara çıkar. Yanına iki yüz frank almıştır; eğer nazlanırsa ikisini de nazlanmazsa sade birini vererek, bir erkek satın alacaktır. Ve bunun kim olacağını da tayin etmiştir. Bu, ötekinin berikinin tarlasında çalışan bir gündelikçi, tembel ve serseri, hem de genç olmayan bir mahlûktur. Şu kadar ki, yarı iane ile ve yarı aç büyüyen on üç çocuktan başka bir çocuğu daha yeni dünyaya gelmiştir. Ve korsajında iki yüz frankla onu aramağa çıkan Georgette, kendisini bulur; erkek kendine uzatılmış olan yüz frangın göreceği hizmetleri ve kadın her halde ana olacağını düşünerek, göya sevişirler. Tarlaların kuytu bir köşesi, sevdalarının hüçlegâhı olur.

Lâkin, heyhat ki, bu köşe hiç te kuytu ve gizli değilmiş. Ve zaten olaydı roman belki olmaz ve belki orada biterdi. köyün papası mektebinin tekmil çocuklariyle beraber kırlarda gezmeğe çıkmıştır, ve çocuklar her şeyi görmüş hem de anlamışlardır.

Romanın ikinci kısmında, adı Cadet olan işcinin bu on beşinci çocuğu dünyaya geldiği zaman, köyde işi bilmeyen hiç kimse yoktur. Okadar ki, çocuğun

vaftizi için davetli olarak Paris'ten gelen Georgetin anasiyle üvey babası, mes'eleden hemen haberdar olurlar. Bu ana ile kocası, gece sinemaya gidebilmek için akşam yemeği yiyemeyen şehirlilerdendirler, ve daima hasut gözlerle seyrettikleri bu servetten hissedar olamadıklarına yanarak, türlü şaklabanlıklarla Georgeti Parise bir gün getirmek ve servetini beraberce yemek sevdasındadırlar. Bu çocuk ise onu köye ebediyen bağlayan ve kendilerinden ebediyen ayıran bir zincirdir. Ve bir kaç kadehten sonra, üvey baba Didier'yi, her ayıba göz yuman bu zelil kocayı tahkir eder. Georgette onu kovar, ve o anasiyle beraber giderlerken, arkalarından bile bakmadan çocuğunu emzirir.

O günün gecesi, Georgette kocasının isyanını ve tahkirlerini bekler. Onu aşığı olduğu topraktan ayırmamak için yapılan bu fedakârlığa, aşkının tesiriyle o hiç bir kıymet vermesin, ve kendisini döğerek siyah saçlarından sürüklesin, ve uzun göz yaşlarından sonra affini kazansın! Georgette bunu bekler. Fakat hayır, çünkü ilk aşk gecesinde bile Didier karısından ziyade kalbi üzerinde bütün toprakları sarmıştı ve sıkıştı. Karısı ve onun sedakatı okadar mühim şeyler değildir ki! O kavgasız geçen geceden sonra, Georgetin aşkı ancak çocuğu içindir, ve hatta toprağı ihmal ederek onunla meşguldur. İki üç sene geçince, birden bire devrilen bir ağaç gibi büyük anne düşüp ölür. Georgette, kocası ve oğluyla yalnız kalır.

Uçuncü ve son kısmın başlangıcında, köye yakın yegâne kasabanın kahvesindeyiz. Bazı şeyler satın almak için gelmiş olan Georgette, birden başlayan şiddetli bir yağmurdan dolayı bir kahveye girer. Bu kahveyi işleten bir dul kadın, odasını bir iki saat sevdahlara kiralamakla tanınmıştır. Ve yağmur sebebiyle iltica ettiği bu yerde, otuz beş yaşlarında, sarışın ve yakışıklı bir adamın kendisine bakışından ve söz atışından, Georgette amakına kadar sarsılır. Bakışır. Ve odasını kiraya veren kadın, sokulup malûmat verir: — Belçikalı bir ameledir, adı Gustave Vanlaerttir.

Bu isim dimağına ebediyen yerleşmiş olarak, Georgette köye döner. Ve halâ şayanı arzu ve taze kalmış vücudu şimdi arzu ve ihtiras ile ateşten bir libas giymiştir. Hayatında bir kerre ve ancak bir kaç dakika hiç bir zevk duymadan günahkâr olmuş olan kadın, daha buruşuklar ve aksaclar gelmeden, kendisini bu yabancıya verecektir. Çünkü kaç seneden beri oğlu da ondan kaçıyor. Oğluna her şey mektepte anlatılmış, o kırlarda geçmiş olan günah hikâye olunmuştur. Ve bir seneden beri mektebi bitirerek Didiyer ile beraber tarlalarda çalışan çocuk, aynı toprağın hizmetkârı oldukları için Didiyer'ye yaklaşmış, kin duyduğu anasına karşı onunla birleşmiştir. Georgette Belçikalıya, hiç bir menfaat mukabilinde olmadan kendini seven adama teslimi nefseder.

Ve sonra, sevişmek için bu aşika verdiği saatler her ikisi için de az gelmeğe başlar. Aşık, beraber kaçmağı teklif eder. Yoksa işinden ayrılmıştır ve yalnız gidecektir. Georgette kabul eder. Lâkin, kaçacağı gece, buna bir türlü cesareti yoktur. kocasını uyandırır. Yangın mı Kar acaba diye, ilk önce telaş gösteren erkek, o: «Ben gidiyorum.» deyince, sakın, başını

tekrar yastığa kor. Ve Georgette her şeyi itiraf ederek yalvarır. Burada, bu ayıp içinde yaşayamayacak. Her şeyi satıp başka bir yere, nereye olursa olsun gitsinler; bunu yalvarır. Didiyer: — Bana ne, nereye istersen git! diyerek arkasını çevirir, yeniden uyur. İçeriki odada da oğlu uyumaktadır. Fakat eyvah ki bu oğul da mektepte senelerce piçliğiyle istihza edildiği için ona düşmandır! Georgette, sade köpekle veda edebilir, onu öpebilir, ve bir köpekten başka öpecek hiç kimsesi olmadığına ağlıyarak, bucağından ayrılır. Belçikalı, kendine muntazırdır ve onu uzaklara götürür.

Sonra.. Sonrayı romancı da meçhul bırakıyor. Ve eserin son kelimeleri: Neredesiniz Georgette Garou? sualıdır. Evet, nerede? Tekmil malını bırakarak giden

ve kendisini geçkinlik bekleyen kadın, o yabancı kendinden bikarsa ne olacak, nerelere kadar düşecek? köyde deniyor ki, göya dönmesin diye, adresini bilen Didiyer ona daima para göndermektedir. Fakat bilmiyoruz ki bu sahih mi? Ve kadın romancı bize bu kadını okadar maharetli bir tarafgirlikle sevdirmişti ki, bir büyük şehrin o maske gibi boyalı yüzlerini gece yarısından sonra sokakların loş köşelerinde göstererek insanı çağıran kısık sesli bir kadın olması ihtimali, yüreği sızlatıyor.

Ve neticedeki bu meçhuliyet ne güzel!.. (Romanı bitiriş tarzları) makalesini yazarken bu kitabı okumamış ve bu hatimeden bahsedememiş olduğuma acınıyorum..

NAHİT SIRRI

MAHPUS

— san'atına hayran olduğum Faruk Nafize —

Tahammülü yok diye bu taşın iniltiye
Mermer kapılarından koğdular inleyeni.
Bu meydanda başları boş dolaşsınlar diye,
Zincirden çözdüklerim hapse atılaz beni..

Ne bir anne bakışı ne bir yar okşayışı;
Yatağım taş, yorganım kederin karlı kışı.
Duvarları paradan, kızıl kandan nakışı,
Bu zindana girenin boynundadı z kefeni..

Silmek için alınma çizdikleri kirimi
Yirmi üç yıl kemirdim dişimle zincirlerimi.
Şimdi ölüm yerine seyredince dirimi,
Kalplerine batacak bin azabın dikenini..

İşte demir kapılar kırıldı: fırtına var...
Günahsız oğlunuzu sakınnız analar!
Şimdi kinim kudurmuş kör gözlü bir canavar:
Bir hamlede ezecek her önüne geleni..

VASFİ MAHİR